

Skatboet är fullt

På förskoleavdelningen Smultronet har arbetet med barnens språk- och matematikutveckling under en tid samlats kring ett skatbo. Grundläggande ord och begrepp har behandlats samtidigt som barnen engagerats i skatfamiljens livsöde.

Avdelningen Smultronet på Ekängens förskola i Skövde har 18 barn som är mellan 1 och 4 år gamla. Vi har under flera år arbetat medvetet med matematik- och språkutveckling. Arbetet startade 1995 med projektet "Ett språk att räkna med". Smultronet var sedan en av de 30 förskolegrupper som deltog i projektet *Små barns matematik* i samarbete med NCM. Ett syfte med det projektet var att ge kompetensutveckling kring hur barns kunskaper kan iakttas, analyseras och utvecklas samt att pröva hur barn och lärare i samspel kan utveckla intresse för och lärande i och om matematik i förskolan. Ett viktigt inslag var att utmana barnens språk och tänkande med fokus på matematik.

Under våren introducerade vi ett nytt tema för barnen: *Skatan och hennes bo*. Starten blev spontan då barnen under en naturdag upptäckte ett skatbo som skatorna hade börja bygga. Tillsammans letade vi efter fler skatbon och fann och räknade till 3 bon. Men var fanns skatorna? Barnen blev givetvis nyfikna och undrade hur en skata egentligen såg ut.

När vi kom tillbaka läste vi en bok och tittade på bilder på skatan. Vi samtalade om färger, storlek, form, vad skator äter, när de får ungar m.m. Eftersom barnens intresse var stort tillverkade vi lärare en skata och byggde ett bo av pinnar till henne. Sen introducerade vi Smultronets egen skata och skatbo för barnen. Barnens spontana reaktion var att det var en mammaskata som fanns i boet, inte en pappaskata eller en skatunge. Nu var intresset väckt och barnen såg skator överallt.

I temat har matematik och språk vävts samman. Vi brukar försöka utmana barnens språk och tänkande med hjälp av små "problem" att lösa tillsammans. Här valde vi att låta analyschemat i matematik ge stöd och inspiration för matematiken. Vår målsättning var att barnen skulle få erfarenhet av att räkna antal, jämföra storlek och form, längd- och tjocklek, att sortera och att utveckla förståelse för vissa jämförelseord: större än, mindre än, längre än, kortare än, fler än, färre än osv och förståelse för lägesord, t ex under, över, bredvid.

Pinnjakt

Skatboet var trasigt så barnen tyckte synd om skatan. Hur skulle vi kunna hjälpa henne? Barnen föreslog att vi skulle samla nya pinnar. Vid nästa naturdag blev det därför pinnjakt. Alla barn samlade en pinne var och vid samlingen kring skatboet fick barnen jämföra sina pinnar.

- Är alla pinnar likadana?
- På vilka sätt är de lika? Olika?

Här fick vi möjlighet att sortera på olika sätt: stora och små, långa och korta, tjocka och smala pinnar. Det blev även naturligt att arbeta med antal, vi räknade pinnarna som vi hade sorterat. Vi tog fram det trasiga skatboet och barnen fick fundera på vilka pinnar vi skulle använda. Barnen jämförde med pinnarna i boet och såg att några passade, en del var för stora och en del var för små. De pinnar som inte passade lämnade barnen tillbaka till skatorna ute i naturen.

Ägg i boet

Efter några veckor upptäckte barnen att det låg ägg i boet. Barnen blev nyfikna och alla var intresserade och ville se och känna. Vad var det som låg i boet och hur hade de kommit dit? Vad fanns det i äggen? De äldre barnen, treåringarna, visste direkt att det var skatungar i äggen. Ett barn undrade: "Kan vi knacka hål och titta efter?" Vi lärare berättade för barnen att ungarna måste få växa färdigt först och att äggen kläcks när skatungarna är redo att komma ut.

Det blev många diskussioner kring äggen. Vi undersökte äggen vidare och räknade antal, jämförde storlek och såg vilken form äggen hade. Barnen fick undersöka och upptäcka med hjälp av olika sinnen och fundera över om det finns andra saker som har samma form. Vi ställde frågor för att väcka deras nyfikenhet.

- Har ni sett ägg någon annanstans?
- Varför är äggen olika?
- Får alla djur ägg?

Några av barnen ritade hur många ägg det fanns i boet och fick berätta om sina bilder.

Skatungarna kläcks

Efter ytterligare en tid hade äggen kläckts och det var tre skatungar i boet. "Oj, vad mamman är stor och barnen är små!" "Mamman måste ge sina barn mat!"

- Hur många ungar är det?
- Varför blev det just tre ungar?

Barnen jämför ungarernas och mammans storlek och är helt överens om att mamman är störst. Tillsammans räknar vi hur många de är i boet nu. Det är fyra skator i boet. Skatmamman och alla ungarna får plats i boet, men var är pappan? Barnen tycker att det är fullt nu. Vi frågar om det kan få plats någon mer? Pappan ryms inte i boet. Nu är ju skatboet fullt!

Diskussionen ledde till slutsatsen att pappan nog var ute och samlade mat till sina ungar och en fundering om vad en skatunge äter.

Avslutningsfest

När vi hade arbetat med temat skatan en tid blev det dags för ungarna att lämna boet, precis som på riktigt. Vi avslutade temat med en liten avslutningsfest. Till festen kom skatan Beata för att besöka barnen. *Det* var verkligen en stor skata. Barnen presenterade vår skatmamma och ungarna. Tillsammans med skatan Beata fick barnen laga skatboet, som vid det laget var ganska slitet. Varje barn fick välja ut en pinne som de tänkte skulle passa – en kort eller en lång, en tjock eller en smal. När barnen var färdiga med boet flög Beata iväg med skatmaman och de tre ungarna. Kanske flyttar det in nya skator i det nylagade boet nästa vår.

Vad vi lärt oss

Temat om skatan har varit väldigt givande, även för andra delar av vår verksamhet, såsom skapande, rörelselek, musik och språklig medvetenhet. Vi och barngruppen har utvecklats tillsammans. Det har varit fantastiskt roligt att se med vilken lust barnen har deltagit i de samtal, aktiviteter och samlingar vi har haft. Grupp känslan har fördjupats och barnen har känt och visat ansvar för att ta hand om avdelningens egen skata. Barnen söker sig gärna till matematiskt lekmaterial i den fria leken och använder fler matematikord, jämförelseord och lägesord.

Vi jämför och samtalar om barnens dokumentationer, vilket bidrar till att deras tankar synliggörs och att barnen får reflektera över sitt eget och andras lärande. Att vi sätter ord på det barnen gör och upplever bidrar till utveckling av språk och begrepp. Vi har märkt att när vi arbetar medvetet med att utveckla och fördjupa innebörder i ord och begrepp tillsammans med barnen så sker ibland utvecklingen i språk. Vårt kunnande, förhållningssätt och förmåga att samspele och utmana de yngsta barnen i förskolan tror vi är betydelsefullt för barnens sociala och kognitiva utveckling och för att barnen ska utveckla en positiv, förväntansfull och kreativ attityd till matematiken i omvärlden.

LITTERATUR

- Doverborg, E. & Pramling Samuelsson, I. (1999). *Förskolebarn i Matematikens värld*. Stockholm: Liber.
- Skolverket (2000). *Analysschema i matematik – för åren före skolår 6*. Stockholm: PRIM-gruppen, Lärarhögskolan i Stockholm.
- Wallby, K. m fl (Red) (2000). *Matematik från början*. NämnarenTEMA. Göteborg: Göteborgs universitet, NCM.